

11 Mavzu: Jahon mamlakatlarida oziq-ovqat xavfsizligi.

Reja:

- 1 Global iqtisodiy yuz berayotgan o'zgarishlar. Jahon mamlakatlarida oziq-ovqat xavfsizligi masalasi.
- 2 Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda halqaro tajribalar. Jahon mamlakatlarida oziq-ovqat savdosi siyosati.
- 3 Qishloq xo'jaligi mahsulotlari halqaro savdosining erkinlashtirilishi.
- 4 Oziq-ovqat mahsulotlari importi va eksporti. Oziq-ovqat savdosida boj to'lovlarini qisqartirish imkoniyatlari.

Kalit so'zlar: Global iqtisodiy o'zgarishlar, Jahon mamlakatlari, Oziq-ovqat xavfsizligi masalalari, Halqaro tajribalar, Oziq-ovqat savdosi, Savdo siyosati, Halqaro savdo, Liberallashtirish, Import-Export, Boj to'lovlari.

Foydalangan adabiyotlar:

Asosiy adabiyotlar

- 1 Abdug'aniyev A., Abdug'aniyev A.A. Agrar siyosat va oziq-ovqat xavfsizligi - (darslik)- T.: TDIU, 2004. - 304 bet.
- 2 Abdug'aniyev A., Avdug'aniyev A.A. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti. Darslik. - T.: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006 yil. -288 bet.
- 3 Abdug'aniyev A., Abdug'aniyev A.A. - Qishloq xo'jalik iqtisodiyoti. Darslik. - T.: TDIU, 2004. - 304 bet.

Qo'shimcha adabiyotlar:

- 1 Iqtisodiyotning agrar sektori. T.Jo'rayev, Sh. Allayarov, X.Asatullayev, T. Umarov, Ma'ruzalar matni. -T.: TIM, 2012
- 2 Salomov T. Hamdamov Q.S. Tursunxo'jayev T.L., To'raxo'jayev T.I., Hakomov R.X., O'roqov N.I., Aripov I.M., Jahon qishloq xo'jaligi. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2004. - 128 b.
- 3 Hakimov R. Agrosanoat majmuasi iqtisodiyoti, -T.: MCHJ "RAM-S", - 2007. 367 b.
- 4 Hakimov R., Otaqulov M., Yusupov E., Yusupov M., Agrosanoat majmui iqtisodiyoti. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2004. - 160 b.
- 5 Salimov T., Hamdamov Q.S., Tursunxo'jayev T. L., To'xtayev T.I., Xakimov

R.X., O'roqov N.L., Aripov I.M. Jahon qishloq xo'jaligi. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2004. - 128 b.

Xorijiy adabiyotlar:

- 1 Gail L. Cramer, Clarence W. Jensen, Douglas D. Southgate, Jr. Agricultural Economics and agrobusiness. - New York, 2001. - 519 p.
- 2 Just R.E., N Bockstael. Commodity and resource policies in Agricultural Systems, Springer- Verlag, Berlin Heidelberg 1991
- 3 OECD (2012), Food and Agriculture, OECD Green Growth Studies, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264107250-en>
- 4 David Colman and Trevor Young, 1989. Principles of Agricultural Economics. Markets and Prices in Less developed countries. Cambridge. Cambridge CB2 1RP, United Kingdom.
- 5 Suresh Chandra Babu, Sandjar Djalolov, 2006. Policy Reforms and Agriculture Development in Central Asia. Springer Science + Business Media, Inc. NY 10013, USA
- 6 Попов Н. А. Экономика сельско хозяйства: Учебник. - М.: Изд-во "Дело и сервис", 2000.
- 367 с.
- 7 Серова Е. В. Аграрная экономика: Учебник Для Студентов экономических вузов, факультетов я специальностей. -М.: ГУ ВШЭ, 1990. - 480 с.

Internet saytlari

- 1 www.samqxi.uz - Samarqand qishloq xo'jalik instituti veb-sahifasi
- 6 www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
- 7 www.agro.uz - O'zbekiston Respublikasi Qishloq va Suv xo'jaligi vazirligi portali.
- 8 www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi portali
- 9 www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi Hukumat portali.
- 10 www.fao.org - Birlashgan millatlarning qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat tashkiloti portali.

1 Global iqtisodiy yuz berayotgan o'zgarishlar. Jahon mamlakatlarida oziq-ovqat xavfsizligi masalasi.

Jahon hamjamiyati oldida muammolar paydo bo'lib, ularning asosiylari quyidagilardir:

- 1) aholi o'sish sur'atlarining yuqoriligi;
- 2) bir qator mamlakatlarda qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi sur'atlarining
- 3) rivojlangan mamlakatlar yordamining qisqarishi;
- 4) ocharchilikning avj olishi;
- 5) tabiiy resurslarning ozayishi;
- 6) jahon bozorlarida uzoq muddat qishloq xo'jaligi mahsulotlariga past turishi

Bugungi kunda 100 dan ortiq mamlakatlar don importiga bog'liqdirlar.

Jahon mamlakatlari global inqiroz holatida bo'lib, uning mohiyati cheklangan tabiiy resurslar, biosfera ozuqa tizimi cheklangan imkoniyatlari va yer shari aholisi sonining o'sishi o'rtasidagi muvozanatning buzilishida namoyon bo'lmoqda. Butunjahon oziq-ovqat muammosi, ochlikka

qarshi kurash va ular bilan bog'liq bo'lgan turli kasalliklar milliy davlatlar ijtimoiy-iqtisodiy siyosatining ajralmas qismidir. Oziq-ovqat xavfsizligi insoniyat rivojlanishining muhim bo'g'ini sifatida BMT Mingyillik Sammiti doirasida 2000 yilda ko'rilgan bo'lib, ming yillik deklarasiyasi va BMTning Mingyillik rivojlanish maqsadlarida qayd etilgan.

Ochlik va to'yib ovqat yemaslikning an'anaviy muammolari daromadlar keskin tabaqalanishi sohasida: ijtimoiy planda-sinflar va jamiyatdagi tabaqalar o'rtasida, tizimli-geografikrivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar o'rtasida keskin tus olmoqda. Shu bilan bir qatorda hozirgi zamon yuqori texnologiyali va global taraqqiyot ovqatlanish muammosiga yangi jihatlarni qo'shdi. Jumladan, rivojlangan mamlakatlar bo'ylab «to'kin-sochinlik paradoksi» harakatda bo'lib, faol tarqatib kelinayotgan «tezkor ovqatlanish» transmilliy texnologiyalari (masalan, «Makdonalds», «Kentukki chickens», «Pissa xot»), bilan bir qatorda norasional ovqatlanishning kasalliklari, ortiqcha vazn va semirish, sog'liqning yo'qolishi va birgalikda kechuvchi bir qancha kasalliklarning tarqalishi bilan birgalikda kechmoqda.

FAO tomonidan tashkil etilgan oziq-ovqat xavfsizligiga bag'ishlangan birinchi konferensiya 1974 yilda o'tkazilgan bo'lsa, unda jahon oziq-ovqat muammosini yaqin 10 yil ichida hal qilishga qaror qilingan edi. Lekin keyingi chorak asrda sezilarli yutuqlarga erishilgan bo'lsada, bu muammo haligacha hal qilingan yo'q. Agar 20-asrning 70-yillarida jahon aholisining uchdan bir qismi to'yib ovqatlanmagan bo'lsa, bugungi kunda bu ko'ratkich 20%ni tashkil qiladi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining jahon savdosi hajmi uch baravar oshdi, shu bilan bir qatorda jahon qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining o'sish sur'atlari

3%dan keyingi o'n yillikda 1,6% ga tushdi. Bunda qishloq xo'jaligi ishlab chiqarish hajmi jahonning 90 ta mamlakati, shu jumladan 44 ta Afrika mamlakatlarida pasaydi. Bu jahonda aholi soni yiliga 90-100 mln.kishiga oshib borayotgan va 795 mln.dan ortiq to'yib ovqatlanmayotgan sharoitda yuz berayapti.

Jahonda va alohida mamlakatlarda oziq-ovqat xavfsizligi holati turlicha bo'lib, jumladan, Shimoliy Amerika aholisining bir sutkalik ehtiyojlari 2400 kkal ni tashkil qilganda, afrikalik aholiiki 2150 kkal ni tashkil qilgan.

Aholi sonining o'sishi. Taxminlarga ko'ra aholi soni 2050 yilda 9,8 mlrd. kishini tashkil qiladi. Guruch iste'mol qiluvchi mamlakatlarda aholi soni 4,5 mlrd.ni, don iste'mol qiluvchi mamlakatlarda- 1,5 mlrd. kishini, tuganakli o'simliklar, jo'xori va chorvachilik mahsuloti iste'mol qiluvchilar soni 1,2-1,3 mlrd. kishini tashkil qilishi kutilmoqda.

Aholi umumiy sonida yoshlarning tarkibi 2050 yillarda Afrika mamlakatlarida bir sutkalik energiya miqdorini 7 %ga oshishiga va rivojlangan mamlakatlarda 1 %ga kamayishiga olib keladi.

Tug'ilish darajasining pasayishi oziq-ovqat iste'molini rivojlanayotgan mamlakatlar uchun 1 % ga, G'arbiy Osiyo mamlakatlari uchun 2 % ga pasaytiradi.

Urbanizasiya ovqatlanishga ehtiyojning kamayishiga olib keladi, chunki qishloq aholisiga nisbatan shahar aholisining jismoniy faolligi birmuncha past. Natijada urbanizasiya darajasining oshishi Osiyo mamlakatlarida oziq-ovqat mahsulotlariga ehtiyojni 4 %ga, Afrika mamlakatlarida 3 %ga kamaytiradi. Lekin ayrim mutaxassislar turmush tarzining boshqa mamlakatlarda iste'mol darajasi va vositalarining o'zgarishiga olib kelishini uqtirishayapti. FAO baholashicha, keyingi 30 yilda go'sht mahsulotlari iste'moli Osiyo va Lotin amerikasi mamlakatlarida uch baravarga oshadi.

2 Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda halqaro tajribalar. Jahon mamlakatlarida oziq- ovqat savdosi siyosati.

Ko'rsatilgan o'sish sur'atlariga erishish uchun o'simlik asosidagi oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishini diversifikasiyalash va hosildorlar navlar maydonini oshirish bo'yicha ishlarni kuchaytrish kerak. Bunda rivojlanayotgan mamlakatlar ekologik ahvolini hisobga olgan holda rivojlangan mamlakatlarning darajasiga yaqinlashgan o'rtacha hosilga erishishga harakat qilishi kerak.

Donli, ildizmevali va boshqa o'simliklar hosildorligini oshirishga qaratilgan agronomik va genetik tadqiqotlarni davom ettirish taklif etilayapti. Qishloq xo'jaligi sohasidagi texnologik taraqqiyot inson kapitali sifatini oshirish, sog'liqni saqlashni yaxshilash, savodsizlikka qarshi kurashish bilan birga borishi kerak.

Xitoy va Sharqiy Osiyoning qator mamlakatlarida aholi daromadlari oshishi

kuzatilib, har yili go'sht iste'molining oshishi 5 %ni tashkil qilmoqda. Xitoy hukumati yuqori oqsilli o'simlik, masalan soya mahsulotlarini iste'molini rag'batlantirishga harakat qilmoqda, lekin davlat nazorati bekor qilingani tufayli uning natijasi samarasiz bo'lmoqda. Farovonlikdan kasalliklar to'yib ovqat yemaslik kasalliklaridan ustun kelmoqda, masalan, yurak-tomir kasalliklari soni oshib, hayvon yog'ini ko'p iste'mol qilishdan yuzaga kelmoqda. Ayrim prognozlariga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlarda go'sht ishlab chiqarish 2020 yilda rivojlangan mamlakatlarga nisbatan 4 baravar tezlashadi va 2020 yilda ular go'shtning 60 %ini, sutning 52 %ini ishlab chiqaradi. Xitoy yirik go'sht ishlab chiqaruvchi, Hindiston sut yetishtiruvchi mamlakatga aylanadi.

Dunyoning ko'p mamlakatlarida oziq-ovqat xavfsizligiga erishish qishloq xo'jaligi va savdo tarmog'ida strategiya va dasturlarning tatbiqiga bog'liq. Ularni to'rtta guruhga bo'lish mumkin:

1. Ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash siyosati;
2. Savdo siyosati;
3. Iste'molni qo'llab-quvvatlash strategiyalari;
4. 4. Ozuqa moddalar ta'minoti dasturlari.

Bunday dasturlar bir birini cheklamagan va ko'p mamlakatlarda bir vaqtda amalga oshirilganini ta'kidlash lozim. Ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash siyosati yigirmanchi asrning ikkinchi yarmida "Yashil inqilob" nomi bilan tanilgan ekinlar hosildorligi birdan yuksalishi jarayoni sharofati bilan oziq-ovqat ishlab chiqarish hajmi ancha oshdi.

Savdo siyosati turli mamlakatlarda oziq-ovqat savdosi siyosati savdoni cheklovchi va savdoni erkinlashtiruvchi yo'nalishlarda amalga oshiriladi.

Savdo cheklovlari. Xalqaro oziq-ovqat savdosida o'sishga qaramay, oziq-ovqat mahsulotlarining 90 foizi mamlakat ichki bozorlarida iste'mol qilinadi. Bunday baland foiz ko'rsatkichi ko'p mamlakatlar tomonidan oziq-ovqat xavfsizligiga erishish uchun oziq-ovqat importiga nisbatan kiritgan cheklovlari tufaylidir. Bu odatda lisenziyalash, baland tariflar va to'lovlar orqali milliy ishlab chiqaruvchilarni himoyalash va o'zini o'zi oziq-ovqat bilan ta'minlash maqsadida qilinadi. O'zini o'zi oziq-ovqat bilan ta'minlash dasturlari asosan eng zarur ekinlar, jumladan bug'doy, guruch va boshqa donli ekinlar yetishtirilishini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Mazkur dasturlar turli mamlakatlarda turlicha bo'lib, yonilg'i va moylar, o'g'itlar va pestisidlar uchun subsidiyalar berish hamda ishlab chiqarishni nazorat qilish, jumladan tayyor mahsulotlar uchun ichki narxlarni belgilash va oziq-ovqat mahsulotlarini markazlashtirilgan ravishda xarid qilishga qaratilgan. Mamlakatga importni cheklash o'z ishlab chiqarishini ko'paytirish, asosiy oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilarga iqtisodiy jihatdan ko'maklashadi.

3. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari halqaro savdosining erkinlashtirilishi.

Import cheklovlariga qo'shimcha ravishda ba'zi mamlakatlar eksport cheklovlarini qo'llashadi. Oziq-ovqat eksporti cheklovi ichki bozorni barqarorlashtirish va oziq-ovqat mahsulotlarining narxlarini cheklashga qaratilgan. G'alla eksportiga nisbatan cheklovlar hosil yomon bo'lganda aholi uchun oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash maqsadida qo'llaniluvchi vaqtinchalik choradir. Ukraina kabi mamlakatlar bunday chorani qo'llashadi. Eksport cheklovlari aholiga mazkur mahsulotlarga ega bo'lish uchun iqtisodiy imkoniyat berish maqsadida ichki bozorda oziq-ovqat mahsulotlarini muvofiqlashtirish vositasidir.

Savdoni erkinlashtirish. Ko'p mamlakatlarda umuman savdo va xususan tashqi savdoni erkinlashtirishga qaratilgan dasturlar ushbu soha va makroiqtisodiy islohotlarning ajralmas qismidir. Shu sababli savdoning oziq-ovqat xavfsizligiga ta'sirini islohotlarning boshqa qismlaridan alohida baholash qiyin. Iqtisodiyotda tovarlar va resurslarni taqsimlashning eng samarali vositasi bozor mexanizmlaridir.

Shu sababli erkin savdo oziq-ovqat mahsulotlarini taqsimlashning eng tejamkor vositasi bo'lib, ishlab chiqaruvchilarga o'z mahsuloti narxini eng past chiqimlar bilan belgilashga imkon beradi.

Bundan farqli o'laroq bozor to'siqlari (masalan, tariflar) va qishloq xo'jaligi subsidiyalari samarali taqsimlashga xalaqit beradi.

Erkin savdo milliy iqtisodiyotga bozorning ba'zi qismlarida qiyosiy ustunliklarga erishish imkonini beradi. Ko'p mamlakatlarning tajribasi shuni namoyon qiladiki, savdoni erkinlashtirish va xalqaro bozorlarda oziq-ovqat mahsulotlarining xaridi bunday ustunliklarga past narxlar va tanlovning ko'pligi bilan erishishga imkon beradi. Xalqaro bozorlar ham ishlab chiqarish keragidan oshiq yoki kam bo'lsa ichki bozorni barqarorlashtirishga imkon beradi. Bundan tashqari xalqaro savdo unumdorlikni oshirish va resurslarni oqilona taqsimlash orqali rentabellikni oshirishga imkon beradi. Mazkur ustunliklar tufayli savdoni erkinlashtirish ba'zi mamlakatlarda oziq-ovqat xavfsizligiga erishishning vositalaridan biriga aylandi.

Jahon Banki erkin savdo siyosatining quyidagi tarkibiy qismlarini belgiladi:

- Lisenziyalash va boshqa miqdoriy cheklovlar yo'qligi, salomatlik, xavfsizlik va atrof- muhitga bog'liq cheklovlar bundan mustasno;

- Tariflar pastligi va birlashtirilganligi: davlat byudjetini to'ldirish uchun tariflar zarur bo'lgan paytda umumiy tarif darajasi zarur mablag'ni yig'ish uchun yetarli bo'lishi lozim. Spirtli ichimlik va tamaki mahsulotlari kabi tovarlarga nisbatan baland tariflar kiritilishi mumkin bo'lib, mamlakatda ishlab chiqarilgan tovarlarga ham shunday soliqlar qo'llanilishi sharti mavjud;

- Eksportchilarning yarim tayyor mahsulotlarini tarifsiz import qilishga imkon beruvchi samarali va byurokratik bo'lmagan bojxona tizimi;
- Dempingga qarshi choralar yo'qligi;
- Raqobatli xizmatlar bozori: erkin raqobatni ta'minlashga qaratilgan choralar hamda bozorga kirayotgan xorijiy korxonalarni kamsitmaslik;
- Xalqaro bitimlar, Jahon Savdo Tashkiloti talablari va iqtisodiyotda tarkibiy islohotlar natijasida bugungi kunda aksariyat rivojlanayotgan mamlakatlar o'z oziq-ovqat bozorlarini ochib, savdoni erkinlashtirishga intilishmoqda.

Savdoni erkinlashtirish iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlab, o'z navbatida turmush darajasi va uy xo'jaliklari uchun oziq-ovqat yetarliligini ta'minlaydi. FAO o'tkazgan tadqiqotga binoan tuzilmaviy islohotlar tufayli (jumladan savdoni erkinlashtirish) Osiyo, Afrika va Janubiy Amerikadagi 15 davlatdan o'ntasi jon boshiga qishloq xo'jaligi mahsuloti o'sishiga erishishdi. Faqat tegishli sharoitda xalqaro savdo mamlakat va uy xo'jaliklarning oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash mumkin. FAO tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, agar kompensasiya dasturlari bo'lmasa, qisqa va o'rta muddatda savdoni erkinlashtirish oziq-ovqat xavfsizligi uchun salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.

4 Oziq-ovqat mahsulotlari importi va eksporti. Oziq-ovqat savdosida boj to'lovlarini

Iste'molni qo'llab-quvvatlash siyosati. Iste'molni qo'llab-quvvatlash dasturlarining maqsadi butun aholi yoki uning bir qismiga muayyan oziq-ovqat mahsulotlariga ega bo'lish uchun iqtisodiy imkoniyatni ta'minlashdir.

Maqsadli oziq-ovqat bilan ko'mak dasturlari. Maqsadli oziq-ovqat bilan ko'mak dasturlari aholining maxsus guruhlari uchun oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan. Masalan, ko'p mamlakatlarda maktab o'quvchilari uchun tekin yoki arzon oziq-ovqat ta'minoti dasturi mavjud. Mazkur dasturlar bolalarning aqliy va jismoniy rivojlanishini takomillashtirish, ularning o'qish qobiliyatini kuchaytirish va kelajakda mamlakatda mehnat unumdorligini yuksaltirishga xizmat qiladi. Maqsadga qaratilgan dasturlar yana homilador ayollar, chaqaloq bolali ayollar va maktabgacha bo'lgan yoshdagi bolalar kabi aholi qatlamlariga qaratilishi mumkin. Maxsus oziq-ovqat ko'mak dasturining muvaffaqiyatli misoli qilib AQSh Qishloq xo'jaligi departamentining Oziq-ovqat kuponlari dasturini olish mumkin. AQShda eng katta ijtimoiy ko'mak dasturlaridan biri bo'lib, kam ta'minlangan shaxs va oilalarda oziq-ovqat xarid qilishda yordam beradi.

Universal oziq-ovqat bilan ko'mak dasturlari. Maqsadli oziq-ovqat ko'mak dasturlaridan farqli o'laroq universal dasturlar butun aholi uchun muayyan oziq-ovqat mahsuloti yoki mahsulotlar guruhini kafolatlangan minimum iste'mol darajasini ta'minlash uchun mamlakat miqyosida subsidiya berishadi.

Iste'molchilar uchun subsidiyalarning tarixi uzoq bo'lib, qadimiy Rimda ham hukumat nonga nisbatan subsidiya kiritgan. Bugungi kunda ko'p mamlakatlar non kabi oziq-ovqat mahsulotlariga nisbatan iste'mol subsidiyalari berib, bu siyosiy nuqtai nazardan ommabopdir. Aholini arzon non bilan ta'minlash uchun hukumat g'alla yetishtirish va qayta ishlanishini subsidiyalashtirishi mumkin. Sovet Ittifoqida chorvachilik mahsulotlari iste'moli uchun subsidiyalar oziq-ovqat iste'molida butun aholiga ko'mak misolidir.

Iste'molchilar uchun subsidiyalar oziq-ovqat mahsulotlarining narxlarini barqarorlashtirib, siyosiy norozilik oldini olishga imkon beradi. Oziq-ovqat mahsulotlari narxlarining oshishi Dominikana Respublikasi (1994), Misr (1977), Indoneziya (1998), Iordaniya (1989, 1996), Liberiya (1979), Marokash (1981, 1984), Peru (1978), Sudan (1979, 1982), Tunis (1984), Yaman (1998), Zambiya (1986) va Zimbabveda (1988, 2000) keng miqyosda tartibsizliklarga olib keldi. Iste'molchilar uchun subsidiyalarning siyosiy afzalliklariga qaramay, ko'p mamlakatlar mazkur dasturlardan voz kechishdi, chunki iqtisodiy chiqimlarga qiyoslaganda ularning samaradorlik darajasi past edi.

Boshqa davlatlarda olib borilgan tadqiqotlar natijalari iste'mol subsidiyalari milliy/universal dasturlarining samarasizligini tasdiqladi. Masalan, Filippin orollarining kam ta'minlangan aholisiga bir peso hajmida oziq-ovqat yordamini berish uchun guruch iste'moliga 4,3 dan 6,0 pesogacha sarflash talab qilinadi. Butun mamlakat miqyosida subsidiyalashning iqtisodiy qiymati yuqori bo'lganligi tufayli ko'plab mamlakatlar undan voz kechib, aholining kam ta'minlangan qatlamlariga yo'naltirilgan maqsadli dasturlarga e'tibor qaratishni afzal bilmoqda. qisqartirish imkoniyatlari.

Mavzu bo'yicha savollar:

1. Global iqtisodiyotda yuz berayotgan o'zgarishlar va jahon mamlakatlarida oziq-ovqat xavfsizligi masalasiga tavsif bering.
2. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda xalqaro tajribalardan qanday foydalanish mumkin?
3. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda xalqaro tashkilotlar o'z oldiga qanday maqsad va vazifalarni qo'yadi?